

Visie op Softbal in het Voortgezet Onderwijs

We zijn verheugd met het feit dat collega's anderen op gedachten brengen om attractiever en intensiever met softbalvormen ("Inblijven en Uitmaken") bezig te zijn. Afgelopen jaren heb ik diverse publicaties van collega's gezien die onder andere d.m.v. lesbrieven e.d. meer actiemomenten, balcontacten, snelheid van handelen en succesbeleving beogen te bereiken.

Opvallend daarbij vindt ik de spelvormen die vertaald lijken te zijn uit trainingsvormen, die met name in de breedtesport van het honk- en softbal gangbaar zijn geworden. Uit ervaring echter weten we dat de basis daarvoor veelal door innovatieve collega's is gelegd in hun lessen L.O.

Met name de Hit and Run artikelen (o.a. LO 7 2008) heeft een aantal collega's laten nadenken over hun eigen lessen. In deze artikelen worden diverse variaties en handige opstellingen gegeven. De reacties geven aan dat vele collega's in het veld flexibel zijn en keuzes durven te maken in honkafstanden en speelhoeken voor hun eigen type leerlingen. Ook zelf hebben wij vele enthousiaste reacties mogen ontvangen naar aanleiding van de diverse workshops die we de afgelopen jaren heb mogen geven. Leidraad daarbij is altijd geweest dat er niet één weg naar Rome leidt, maar dat je als inleider wel kunt aangeven waar en welke keuzes je eventueel kunt maken.

Met dit artikel willen we vanuit onze visie en ervaring enkele suggesties geven, waardoor je wellicht beter de mogelijkheden en consequenties kunt overzien van je keuzes voor een bepaalde spelvorm en/of manier van werken.

Onze suggesties komen niet louter vanuit een ander vakdidactisch perspectief of een afhankelijk van je doelgroep gekozen didactische werkvorm, maar vooral ook vanuit het een heersende mening dat bij het gebruik van "officiële" spelregels er te weinig balcontacten zouden zijn.

Spelvormen zoals softbalcricket, 3 honken softbal en 3 tegen 9 leveren bij een goede organisatie veel meer slagbeurten en balcontacten op dan geschetst vaak geschetst worden in andere artikelen zoals Hit and Run.

Ter illustratie: in mijn 1^e les softbal (1^e jaar speciaal onderwijs, 70 lesminuten) komen de leerlingen in een 20-25 minuten spel minimaal 6x aan slag, naast de 18-24 "swings" die in het "instructie-spel" gedeelte van de les gemaakt worden. Zeker als je in jouw lesgeefsituatie kan en durft te kiezen voor een totaal of totaal-deel-totaal methode, kun je al spelend in deze fase meer ballen slaan.

Softbal een gecompliceerd tikspel?

In het V.O. instromende leerlingen hebben diverse bewegingservaringen. Zo ook t.a.v. slagbal/honkloopspelen. Velen komen binnen met louter slagbalervaringen, steeds meer echter hebben via actieve verenigingen of enthousiaste (vak)leerkrachten reeds kennisgemaakt met Peanutbal of "Coach"-pitch. De laatste echter spelen ze vrijwel allemaal in de eindvorm zonder het

spel echt te doorgronden. Hoe bieden we alle leerlingen een attractieve en leerzame methode aan?

Algemene uitgangspunten:

Werken in en met kleine veelal zelf gekozen speelgroepen, voor het vergoten aantal balcontacten en dus leeransen en de mogelijkheid tot differentiatie.

Van 1 – 3, 3 – 3 (of 4 – 4) , 6- 6, naar 3 - 9

Probleem - gestuurd lesgeven met name ten aanzien van de introductie van de “echte” spelregels.

Specifieke uitgangspunten:

- Slaan heeft prioriteit één. Dit omdat het kenmerkend is voor deze spelen en door de leerlingen als meest uitdagend wordt ervaren (hot)
- Tikken is altijd goed! Pas later wordt het speluitgebreid naar "branden" op de honken (vangen = not).
- Duel pitcher – slagman kan worden uitgesteld, d.m.v. opbouw:
 1. Statief
 2. Toss
 3. “Coach” pitch (teamgenoot gooit “lekker” aan)
 4. Pitchen door de tegenpartij (3^e jaars?)
- Activering veldspel door keuze van de bal (grote en hardheid), honkafstand en de hoek van het veld.
- Keuze voor een basis/eindspel in een les wordt gemotiveerd door te wijzen op ervaringen uit voorgaande les(sen).
- Het organisatorisch mogelijk maken dat er binnen de diverse speelgroepen (tijdelijk) gespeeld wordt met andere spelregels, afhankelijk van niveau en spelontwikkeling.
- Gefaseerd invoeren afhankelijk van niveau veldspel en evenwicht tussen aanval/verdediging van:
 1. Wisselen tussen aanval en verdediging
 2. Ieder slaat een vast aantal keren
 3. Plus 1 regel: Ieder slaat een vast aantal keren + 1 uit.
 4. 3 uit wissel, met een maximaal aantal slagmensen (eventueel gecombineerd met de +1 uit regel)
 5. 3 uit wissel
- Honklopen na een vangbal:
 1. Spel gaat door, alleen slagman uit.
 2. Spel dood, lopers keren ongehinderd terug
 3. Spel dood, loper kan op terugweg uitgemaakt worden.
 4. Spel levend.

Ten aanzien van wanneer je welke regels invoert zou ik zeggen: “Neem waar, zie en handel daarnaar”. Uiteraard is je handelingsplan sterk afhankelijk van je vakdidactisch concept en je doelgroep, maar in principe voer je nooit volgende stap uit omdat het spel nu eenmaal zo is.

Materiaalkeuze

Bal

Afhankelijk van de leeftijd (grote van de handen) bieden wij het spel aan met behulp van Soft-touch ballen, waarbij ten aanzien van de grootte van de bal rekening dient te worden gehouden met gooiemogelijkheid en slagsnelheid/afstand.

Des te kleiner de bal, des te makkelijker te gooien, echter des te hoger de balsnelheid en afstand bij een slag. Praktijk ervaring wijst uit dat voor de 1^e fase in het V.O. de 11 inch soft-touch bal het beste voldoet.

Knuppel

Lichtere knuppels zijn eenvoudiger hanteerbaar en slaan de ballen harder weg.

Handschoen

Kleinere handschoenen zijn beter hanteerbaar en dwingen tot een beter techniek (vangen in de pocket in plaatst van de flap), de meeste standaard V.O. handschoenen zijn vaak te groot.

Afstanden:

De keuze van de honkafstand is een kwestie van ervaring. Zorg voor balans tussen aanval en verdediging. In eerste instantie wil je graag dat slagmensen succes ervaren, maar als dat leidt tot een gevoel van kansloosheid bij de verdediging laat dan snel ingrijpen en vergroot de afstanden dusdanig dat het ook voor de verdediging aantrekkelijk blijft.

Methodisch/didactische keuzes

Of je meer een voorstander bent van een oefen-leer methode of een zuivere speel-leer methode en alles daar tussen in, de gebruikte oefen en spelvormen zijn binnen beide werkwijzen te hanteren. Zelf zijn we i.v.m. het nogal zwaarwegende technische aspect van het honk/softbalspel een voorstander van een combinatie van regelmatig probleemgericht oefenen/spelen en daarbij passende wedstrijd en spelvormen.

De KNBSB is enkele jaren geleden gekomen met een andere visie op bepaalde doelgroepen binnen de breedtesport (allerjongsten, pubers, jong - volwassenen en ouderen) en hun organisatie van de speelmomenten.

Zij heeft ingezien dat sportbeoefenaars meer geïnteresseerd zijn in een lossere organisatiestructuur, dan wekelijkse competities en in spelvormen die aansluiten op de directe belevingswereld van de potentiële deelnemers.

What's Hot and What's Not!, zoals B.Neutkens het in zijn hockey artikelen (lo nr. 3 2009) noemt.

Zo zijn “softbalcricket” en “3-honkensoftbal” tegenwoordig erkende spelvormen binnen de KNBSB voor 5 tot 12 jarigen onder de naam BeeBall (single B en Double B) en introduceert de KNBSB op dit moment aangepaste wedstrijdvormen en competitiestructuren voor kleinere en van samenstelling wisselende teams op recreatiesport niveau, die op het BeeBall aansluiten onder de naam SlowPitch.

Overzicht van keuze mogelijkheden

Afhankelijk van je doelstellingen en mogelijkheden van de doelgroepen liggen er ons inziens een aantal keuzemomenten en mogelijkheden, die de leerlingen de kans bieden om de spelproblematiek beter te laten beleven en doorgronden.

Materiaal en afstanden	Inblijven		Uitmaken	Wisselen
Keuze voor	In het spel komen	In het spel blijven/scoren		
Balgrootte hardheid gewicht	Statief Uit de hand?	Vaste loopweg Variabele loopweg?	Tikken Vangen	Vast aantal beurtten Plus 1 regel. 3 uit, met maximum
Knuppel en Handschoen; kwaliteit en grootte	Toss “Coach” pitch	Na een vangbal: Spel gaat door, alleen slagman uit. Spel dood , lopers keren ongehinderd terug Spel dood, loper kan uitgemaakt worden.	“Branden”	3 uit
Speelveld	Pitcher			
Aantal honken				
Honkafstanden Hoek van het speelveld		Spel levend.		

Opmerkingen

Onze ervaring is dat het slaan van een bal uit de hand een coördinatief veel moeilijkere vaardigheid is, dan slaan van een statief of op een over korte afstand verticaal aangegooide bal (toss). Het voor slechts enkele lessen aanschaffen van statieven is heel goed te omzeilen met het “krantenstatief” gemaakt van een strak opgerolde krant en 1 á 2, 45cm pylonen. Weegt en kost vrijwel niets en is duurzamer dan u verwacht.

Een honkloop actie is tactisch gezien altijd het gevolg van de kwaliteit (snelheid, richting, hoogte en plaats van landen dan wel vangen) van een slag en kan er dus nooit vooraf reeds besloten kan worden welk honk men moet trachten te bereiken (zoals bij Hit and Run).

Vanuit het principe “tikken is altijd goed”, zijn we een groot voorstander om in 1^e instantie voor een tikactie te kiezen in plaats van een “brand”actie.

Methodisch gezien is softbal een veredelde vorm van een overloopspel/ tikspel met vrijplaatsen.